

DAFTAR PUSTAKA

Surat Kabar :

- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 11 Agustus 1925.*
- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 22 Juli 1927.*
- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 12 April 1928.*
- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 15 September 1928.*
- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 27 Februari 1929.*
- Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 28 Juni 1930.*
- Allgemeine Automobil-Zeitung, 15 Maret 1930.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 22 September 1894.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 30 Oktober 1897.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 05 Desember 1897.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 03 Mei 1898.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 08 Januari 1906.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 07 Mei 1907.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 07 November 1911.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 20 November 1911.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 26 Maret 1913.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 07 Juli 1914.*
- Bataviasch nieuwsblad, 17 Agustus 1916.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 09 September 1916.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 20 Desember 1916.*
- Bataviaasch nieuwsblad, 29 April 1919.*

Bataviaasch nieuwsblad, 12 Agustus 1920.

Bataviaasch nieuwsblad, 30 Juli 1921.

Bataviaasch nieuwsblad, 24 January 1923.

Bataviaasch nieuwsblad, 21 Agustus 1924.

Bataviaasch nieuwsblad, 01 November 1927.

Bataviaasch nieuwsblad, 15 Desember 1931.

Bataviaasch nieuwsblad, 06 Mei 1929.

Bataviaasch nieuwsblad, 30 Juli 1929.

Bijdragen Koninklijk Instituut XI, 1863.

Bintang Timor, 18 Mei 1878.

De Automobiel In's Lands Historie 6-22 april 1903.

De Avondpost, 09 Februari 1903.

De Expres, 06 Juli 1912.

De Indische courant, 14 Januari 1932.

"Een gedenkdag op spoorweggebied," De Indische Gids, vol. 14, 1051, 1892.

De Jaarbeurs En Bandoeng 1921.

De Java post, 28 Oktober 1927.

De Koerier, 29 September 1927.

De Indische courant, 24 Maret 1924.

De Indische courant, 13 Juni 1924.

De Indische courant, 07 Desember 1924.

De Indische courant, 11 November 1926.

De Indische courant, 05 September 1927.

De Indische Courant, 08 November 1928.

De Locomotief, 10 Mei 1884.

De Locomotief, 26 September 1887.

De Locomotief, 02 Januari 1892.

De Locomotief, 25 Mei 1898.

De Locomotief, 21 September 1898.

De Locomotief, 03 Juli 1899.

De Locomotief, 03 April 1905.

De Locomotief, 22 April 1905.

De Locomotief, 27 Juni 1905.

De Locomotief, 30 Agustus 1905.

De Locomotief, 02 Mei 1907.

De Locomotief, 03 Mei 1907.

De Locomotief, 14 Agustus 1907.

De Locomotief, 17 Agustus 1907.

De Locomotief, 02 Maret 1908.

De Locomotief, 08 Juli 1908.

De Locomotief, 25 September 1908.

De Locomotief, 24 Desember 1908.

De Locomotief, 12 Januari 1909.

De Locomotief, 03 Mei 1909.

De Locomotief, 12 Agustus 1909.

De Locomotief, 21 Februari 1910.

De Locomotief, 20 April 1910.

De Locomotief, 14 September 1910.

De Locomotief, 15 Oktober 1910.

De Locomotief, 04 Mei 1917.

- De Locomotief*, 09 Juni 1918.
- De Locomotief*, 10 Januari 1919.
- De Locomotief*, 05 September 1919.
- De Locomotief*, 02 Desember 1919.
- De Locomotief*, 22 April 1926.
- De Locomotief*, 09 Oktober 1926.
- De Locomotief*, 11 November 1926.
- De Locomotief*, 09 Maret 1928.
- De Locomotief*, 26 Maret 1928.
- De Locomotief*, 13 Agustus 1928.
- De Locomotief*, 18 Oktober 1928.
- De Locomotief*, 22 Oktober 1928.
- De Locomotief*, 25 February 1929.
- De Locomotief*, 09 Juni 1929.
- De Locomotief*, 18 Oktober 1929.
- De Locomotief*, 19 Oktober 1929.
- De Locomotief*, 15 Desember 1930.
- De nieuwe vorstenlanden*, 25 Januari 1889.
- De nieuwe vorstenlanden*, 12 Mei 1899.
- De nieuwe vorstenlanden*, 28 Oktober 1889.
- De nieuwe vorstenlanden*, 01 April 1894.
- De nieuwe vorstenlanden*, 21 Mei 1884.
- De nieuwe vorstenlanden*, 13 Mei 1896.
- De nieuwe vorstenlanden*, 05 Agustus 1896.
- De nieuwe vorstenlanden*, 29 Agustus 1902.

De nieuwe vorstenlanden, 28 Desember 1906.

De nieuwe vorstenlanden, 05 November 1915.

De nieuwe vorstenlanden, 14 Juli 1927.

De nieuwe vorstenlanden, 02 November 1927.

De Preanger bode, 30 Desember 1908.

De Preanger Bode, 03 Mei 1916.

De Preanger Bode, 29 November 1911.

De Preanger Bode, 19 Juli 1918.

De Preanger Bode, 11 Desember 1920.

De Sumatra post, 27 Februari 1909.

De Sumatra post, 29 Maret 1909.

De Sumatra post, 07 Februari 1911.

De Sumatra post, 03 Agustus 1912.

De Sumatra post, 10 Maret 1918.

De Sumatra post, 05 Juli 1927.

De Sumatra post, 22 September 1927.

De Sumatra post, 03 Mei 1928.

De Sumatra post, 25 Mei 1928.

De Sumatra post, 06 Juli 1929.

De Telegraf, 02 Juni 1903.

De Zaanlander, 15 April 1947.

Deli courant, 24 oktober 1896.

Deli courant, 4 Agustus 1897.

Deli courant, 18 Januari 1906.

Deli courant, 8 Desember 1913.

Deli courant, 2 Maret 1914.

Deli courant, 12 Oktober 1925.

Deli courant, 18 November 1926.

Deli courant, 16 April 1927.

Deli courant, 25 Agustus 1930.

Extra Bijlige van Het Dagblad Mataram, 16 Juni 1926.

Express Newspaper, Indian Territory, 2 April 1916.

Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 21 November 1906.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 03 Agustus 1907.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 24 februari 1908.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 06 Desember 1909.

Het Nieuws van den Dag, voor Nederlandsch-Indië 02 Mei 1910.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 04 September 1910.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië , 06 September 1910.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 21 Desember 1910.

Het nieuws van den Dag voor nederlandsch-indië, 16 Juni 1911.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 28 Maret 1914.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-indië, 08 Desember 1914.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 03 Februari 1915.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 30 April 1915.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 03 Oktober 1916.

Het Nieuws van den Dag, voor Nederlandsch-Indië 04 Januari 1917.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 27 Juni 1917.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 21 September 1917.

Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 29 Oktober 1917.

- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 25 April 1918.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 18 Januari 1919.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 10 Desember 1921.*
- Het nieuws van den Dag voor nederlandsch-indië, 18 Maret 1922.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 14 Juni 1924.*
- Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 17 April 1925.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 8 November 1927.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 19 November 1927.*
- Het nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 30 Desember 1927.*
- Het Vaderland, 26 Juli 1894.*
- Het Vaderland, 06 Desember 1913.*
- Horseless Age, November 1895.*
- Java Bode, 04 Juni 1877.*
- Javasche courant, 27 Mei 1843.*
- Kölnische Zeitung, 25 mei 1925.*
- Nederlandsche staatscourant, 03 November 1902.*
- Nederlandsche staatcourant, 24 November 1905.*
- Nieuwsblad van het Noorden, 24 November 1888.*
- Pembrita Bahroe, 29 Juni 1896.*
- Pembrita Bahroe, 1 Agustus 1896.*
- Pewarta Soerabaia, 13 September 1923.*
- Pewarta Soerabaia, 22 Agustus 1919.*
- Pewarta Soerabaia, 4 Juli 1923.*
- Pewarta Soerabaia, 6 Mei 1918.*
- Pewarta Soerabaia, 3 Juni 1918.*

Pewarta Soerabaia, 01 Juni 1914.

Pewarta Soerabaia, 18 November 1914.

Soerabaijasch handelsblad, 27 Februari 1884.

Soerabaijasch handelsblad, 03 November 1894.

Soerabaijasch handelsblad, 10 Mei 1899.

Soerabaijasch Handelsblad, 17 Februari 1906.

Soerabaijasch handelsblad, 18 Juni 1907.

Soerabaijasch handelsblad, 18 January 1908.

Soerabaijasch handelsblad, 10 Juni 1929.

Soerabaijasch-handelsblad, 05 Oktober 1929.

The New York Times. 22 Januari 1902.

Arsip :

Adresboek Van De NED.IND. Nijverheid 1905-1925.

Adresboek van de voornaamste der bedrijfstakken Nederlandsch Indische Nijverheid (Voorwoord), 1941.

Algemeene koloniale tentoonstelling te Semarang Agustus-November 1914.

Auto-wegen Atlas Java-Madoera-Bali, Uitgave A.C. Nix & Co. Bandoeng, 1938.

De Afdeeling Nijverheid en Handel, 1916 No. 5, Adresboek Ned.-Ind. Nijverheid, GEDRUKT BIJ RUYGROK & Co. BATAVIA, 1916.

De Koninklijke Vereeniging Java Motor Club, 1906-1931.

De Gids Jaargang 63, Een Ereschuld, 1899.

Delaunay-Belleville-Omnibus, Mullin Automotive Museum & Vintage & Prestige Classic Car.

Departement Van Economische Zaken Centraal Kantoor Voor De Statistiek, Mededeeling No 134, Statistisch Zakboekje Voor Niderlandsch Indie 1935.

D.Rens, N.V. Maatschappij tot Voortzetting der Zaken voorheen Fuchs en Rens, 1886-1936, H. J W. BEGHT, AMSTERDAM, 1936.

Ezra Stratton, The Worlds On Wheels, 1878.

Garoet en omstreken, G. Kolff & Co Batavia, 1922.

Gevestigd te Medan, Hanboek van De Deli Automobiel Club, 1928.

Gevestigd te Medan, Hanboek van De Deli Automobiel Club, 1932-1933.

Gids van Batavia met Plattejtond Inclusief een „Vademecum” (Vraagbaak) en Woning-Gids, N.V. Uitgevers mij. Répécé, 1938.

Kakebeeke, H.C. Gedenkboek der Gementee Semarang 1906-1931. Semarang: N.V. Dagblad de Locomotief, 1931.

Kolonial Verslag 1902.

Kolonial Verslag 1907.

Kolonial Verslag 1909-1910.

Kolonial Verslag 1918-1919.

Kolonial Verslag 1912-1913.

Kolonial Verslag 1920-1921.

Leeneman Van Der Kroe en J.W.Ijntema, Vaderlandsche Letteroefeningen Jaargang 1815, Amsterdam, 1815.

Leertouwer, W., Semarang als Industrieel, Commercieel en Cultureel Centrum, Administratiekantoor a. c. van Pernis Bodjong 67/71 Semarang, 1941.

L.J. De Ven & F.J.W.H Sandbergen, De Wegverkeersordonnantie, departement van Gouvernementsbedrijven & Binnenlandsch Bestuur, 1930.

Overeenkomsten Met De Zelfbesturen In De Vorstenlanden Op Java, 1913.

Pasar Gambir Batavia 28 Augustus-9 September 1925, Eerste lustrum der nieuwe reeks, Programma Hollandsch, 1925.

Reglement Op Het Gebruik Van Motorrijtuigen Op De Openbare Wegen In Nederlandsch-Indie, 1914.

R.P.G.A. VOSKUIL E.A, Bandoeng Beeld van een stad.

Staatsblad van Nederlandsch Indie 1899, No. 301-302.

Staatsblad van Nederlandsch Indie 1906, No. 121-126.

Staatsblad van Nederlandsch Indie 1906, No. 120.

Staatsblad van Nederlandsch Indie 1917, No. 73

Statistiek van Het Taxi-Verkeer In De Stad Soerabaja, Soerabaja Bureau van Statistiek, 1929.

Van Wijk, Memore van Overgave, Residen Surakarta, 13 April 1914.

Verslag Der Handelingen 1890-1891.

Volkstelling 1920, Deel I.

Volkstelling 1930, Deel VI.

Volkstelling 1930 Deel II.

Volkstelling 1930, Deel VII

Majalah:

Madjalah Kebudajaan, No. 5 tahun IV – Mei 1953, Djakarta: Badan Masjarakat Kebudajaan Nasional.

Motorblad, 01 September 1928.

Motorblad, 03 Mei 1930.

Motorblad, 17 Januari 1931.

Motorblad, 24 Januari 1931.

Motorblad, 31 Januari 1931.

Motorblad, 07 Februari 1931.

Motorblad, 27 Juni 1931.

Motorblad, 15 Agustus 1931.

Motorblad, 01 Juli 1933.

Motorblad, 09 September 1933.

Buku:

Affandie, R. Moch. A, *Bandoeng Baheula Djilid 1*, Bandung: Guna Utama, 1969.

- Albert Russel Erskine, *History of The Studebaker Corporation 1852-1923*, The Studebaker Corporation, 1924.
- Andrew Lee Dyke, *Dyke's Automobile and Gasoline Engine Encyclopedia*, ST. Louse, U.S.A, 1920.
- Atmosudirdjo, Prajudi, *Sedjarah Ekonomis Sosiologis Indonesia II*. Jakarta: Pradnja Paramita, 1970.
- Bachtiar, Harsja W dkk. *Raden Saleh, Anak Belanda, Mooi Indië, dan Nasionalisme*. Depok: Komunitas Bambu, 2009.
- Boomgaard, Peter *Anak Jajahan Belanda: Sejarah Sosial dan Ekonomi Jawa 1795-1880*, Jakarta: Djambatan, KITLV, 2004.
- Braudel, Fernand “*Civilization and Capitalism 15th-18th Century: The Structures of Everyday Life.*”, London: Collins/Fontana, 1988.
- Broeze, F.J.A, “*The Merchant Fleet of Java 1820-1850 A Preliminary Survey*” dalam Archipelago No. 18. Paris: Association Archipel, 1979.
- Budiman. *Folklor Betawi*. Jakarta: Pustaka Jaya, 1979.
- Buitenweg, Hoin, *Soos en samenleving in tempo doeloe*, Servire, Den Haag, 1965.
- Burke, Peter “*What is Cultural History?*”, Cambridge: Polity Press, 2004.
- Burke, Peter *Sejarah dan Teori Sosial*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2003.
- Caturwati, Endang. R. *Tjetje Somantri, 1892-1963: Tokoh Pembaharu Tari Sunda*. Tarawang, 2000.
- Castles, Lance, *Profil Etnik Jakarta*, Jakarta: Masup, 2007.
- Chailley Bert, Joseph, *Java et ses habitants*, Librairie Armand Colin, 1901.
- Chalmers. Ian M, *Economic Nationalism And The Third World State: The Political Economy Of The Indonesian Automotive Industry, 1950-1984*, Australian National University, 1988.
- Christensen, Clayton, *The innovator's dilemma : When New Technologies Cause Great Firms to Fail*, Harvard Business Review Press, 2013.
- Colombijn, Freek, Joost Coté , , *Cars, Conduits, and Kampongs, The Modernization of the Indonesian City 1920–1960*, Leiden, Brill, 2014.

- Coppel, Charles A., *Tionghoa Indonesia dalam Krisis*, Jakarta: Pustaka Sinar Harapan, 1994.
- Courtenay. V, *Ideas That Move America The Budd Company at 75*, Troy, MI: The Budd Company, 1987.
- Darmaningtyas, “Non-Motorized Transportation: Sejarah dan Fakta yang Terlupakan”, dalam Wacana, Menuju Transportasi yang Manusiawia. Edisi 22. Tahun VI, Yogyakarta: Insist Press, 2005.
- De Wit, Augusta , *Java, Facts and Fancies*, London: Chapman & Hall, Ltd., 1905.
- Dick, Howard, (eds.) *The Emerge of A National Economy: An Economic History of Indonesia, 1800 – 2000* (Honolulu: University of Hawai’I Press, 2002.
- Dillistone, F.W “*The Power of Symbols*”, Yogyakarta: Kanisius, 2002.
- Edi S. Ekadjati, dkk., *Sejarah Kota Bandung, 1945-1979*, Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Direktorat Sejarah dan Nilai Tradisional Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Sejarah Nasional, 1985.
- Encyclopædia Britannica, Volume 24, Sedan-chair, 1911.
- FF.Habnit, *Krèta Sètan “de duivelswagen” Autopioniers van Insulinde*, Moesson Reeks, 1977.
- Flink, James J. *The Automobile Age*, Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1990.
- Foster, George M, *Traditional and Technological Change*, New York: Harper & Co., 1973.
- Gelman Taylor, Jean , *Indonesia: Peoples and Histories* ,New Haven: Yale University Press, 2003.
- Georgano G.N., *Cars: Early and Vintage, 1886-1930*, London: Grange-Universal, 1985.
- Gelman Taylor, Jean *Kehidupan Sosial di Batavia*, Depok: Masup Jakarta, 2009.
- Goens, Rijklef van, Javaense reyse, *De bezoeken van een VOC gezant aan het hof van mataram 1648-1654*, Amsterdam: Terra Incognita, 1995.
- Gouda, Fraces *Dutch Culture Overseas: Praktik Kolonial di Hindia Belanda, 1900-1942* Jakarta: Serambi Ilmu Semesta, 2007.
- Gonda, J, *Kurze Elementar-Grammatik Der Sanskrit-Sprache*, Leiden E.J. Brill, 1943.

- Gottschalk, Louis “*Mengerti Sejarah*”, terj. Nugroho Notosusanto, Jakarta: UI Press, 1975.
- Grayson. Stan. *The all-steel world of Edward Budd. Automobile Quarterly XVI*, 1978.
- Hakim, Abdul “*Jakarta Tempo Doeloe*”, Jakarta: Media AntarKota Jaya, 1993.
- Hanna, Willard A, *Hikayat Jakarta*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 1988.
- Haajanen, Lennart W. *Illustrated Dictionary of Automobile Body Styles*, McFarland Incorporated Publishers, 2007.
- Hartono K dan Wiyono, *Sejarah Sosial Kota Semarang 1900-1950*, Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan, 1984.
- Henry Charles Moore, *Omnibuses & Cabs Their Origin & History*, London; Chapman & Hall, LD, 1902.
- Herbert R. Lottman, *The Michelin Men: Driving an Empire*, London: Tauris, 2003.
- Houben, Vincent J.H, *Keraton dan Kompeni: Surakarta dan Yogyakarta 1830-1870* Yogyakarta: Bentang Budaya, 2002.
- Hudiyanto, Reza “*Menciptakan Masyarakat Kota: Malang Di Bawah Tiga Penguasa 1914 – 1950*”, Yogyakarta: Lilin, 2011.
- J. J Kimman, Eduard, *Indonesian publishing: economic organizations in a Langganan Society*. Baarn: Holandia, 1981.
- Jans Cator, Writser, *The Economie Position of the Chinese in the Netherlands Indies*, The University of Chicago press, 1936.
- Jansen, Gerard, *Vreemde Oosterlingen*, Uitgeverij W. Van Hoeve Deventer, 1925.
- Jasper. J.E., *Gids Voor Soerabaja*, Typ. Javasche Boekhandel & Drukkerij, Batavia Rijswijk, 1909.
- Jean-Louis Loubet, *Histoire de l’Automobile Française*, Paris, Seuil, 2001.
- Jeal M., *Mass confusion: the beginnings of the volume-production of motorcars. Automotive History Review*, Autumn, 2012.
- J.M, Peter (eds), “*Framing Indonesian Realities, Essays in Symbolic Anthropology in Honour of Reimar Schefold*”, Leiden: KITLV Press, 2003.
- J.M, Peter, *Kota-kota Indonesia: Bunga Rampai*, Yogyakarta: UGM Press, 2007.

- Julia Schultz, *The Influence of Spanish on the English Language since 1801: A Lexical Investigation*, Cambridge Scholars Publishing, 2018.
- Kartodirdjo, Sartono “*Sartono Modern Indonesia Tradition and Transformation: A Socio Historical Perspective*”, Yogyakarta: Gadjah Mada University Press, 1991.
- Kartodirdjo, Sartono “*Sartono Pendekatan Ilmu Sosial dalam Metodologi Sejarah*”, Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 1992.
- Kartodirdjo, Sartono, *Pengantar Sejarah Indonesia Baru: Sejarah Pergerakan Nasional dari Kolonialisme sampai Nasionalisme*, Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 1993.
- Kayam, Umar “*Transformasi Budaya Kita*”, dalam Pidato Pengukuhan Jabatan Guru Besar pada Fakultas Sastra UGM, 19 Mei 1989.
- Keppy, Peter, “*Keroncong, Concours and Crooners: Home Ground Entertainment in Early Twentieth Century Batavia*”, dalam Peter Boomgaard, Dick Kooiman, dan Henk Schulte Nordholt (eds.), *Linking Destinies: Trade, Towns and Kin*, Leiden: KITLV Press, 2008.
- Kuntowijoyo, *Raja, Priyayi, dan kawula*, Yogyakarta: Ombak, 2006.
- Kroeber, A.L “*Style and Civilization*”, Barkeley: University California Press, 1963.
- Kroeff, Van Der “*Indonesia in the Modern World*”, Bandung: Masa Baru, 1954.
- Kunto, Haryonto, *Wajah Bandoeng Tempoe Doeloe*, Granesia, 2008.
- Kwantes, R C, *De Ontwikkeling van de Nationalistische Beweging in Nederlands-Indie*, Groningen: Wolters-Nordhoff, vol. IV, 1982.
- Larson, George D, *Masa Menjelang Revolus: Kraton dan Kehidupan politik di Surakarta 1912-1942* , Yogyakarta: UGM Press, 1990.
- Lohanda, Mona “*Sejarah Pembesar Mengatur Batavia*”, Jakarta: Masup Jakarta 2007.
- Lombard, Denys *Nusa Jawa: Silang Budaya: Batas-batas Pembaratan Bagian I*, Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 2005.
- Lubis, Nina, *Sejarah Kota-kota Lama di Jawa Barat*, Bandung: AlQaprint Jatinangor, 2000.
- Luhulima, James “*Sejarah Mobil & Kisah Kehadiran Mobil Di Negeri Ini*”, Penerbit Buku Kompas.

- Margana, Sri “*Sastra Hindia-Belanda dan Rekonstruksi Sejarah: Studi terhadap De Stille Kracht karya Louis Couperus*”, dalam Muhamad Arif Rokhman (ed.), *Sastra Interdisipliner: Menyandingkan Sastra dan Disiplin Ilmu Sosial*, Yogyakarta: Qalam, 2003.
- Martha, Ahmaddani G, Christianto Wibisono, dan Yozar Anwar, *Pemuda Indonesia Dalam Dimensi Sejarah Perjuangan Bangsa*, Jakarta: Kantor Menteri Negara Pemuda dan Olahraga, 1984.
- Maurice D Hendry, *Cadillac, standard of the world*, Automobile Quarterly, 1996.
- Maurik, Justus Van, *Indrukken van een totok*, Amsterdam: van Holkema & Warendorf, 1897.
- Maxcy, G. *The Multinational Motor Industry*, London: Croom Helm, 1981.
- Merillees, Scott, *Batavia in Nineteenth Century Photographs*, Singapore: Archipelago Press, 2000.
- Miftahuddin, *Modernisasi Kota Surakarta Awal Abad XX*, Kendi Dramaturgi, 2023.
- Nieuhof Johan, *Gedenkwaardige zee- en lantreise door de voornaemste landschappen van West en Oostindiën*, Voor de Weduwe van Jacob van Meurs, op de Keizersgracht, 1682.
- Nieuwenhuis, Paul dan Peter Wells, *The Global Automotive Industry*, Chichester, Wiley, 2015
- Nordholt, Henk Schulte, *Outward Appearance: Trend, Identitas, Kepentingan*, Yogyakarta, LKIS, 2005.
- N.R.H. Van Essen & C.J.G.M. Schölvinnck, *De Automobilist En Het Recht*, Zutphen-W.J Thieme, 1924.
- Ong Eng Die, *Chinezen In Nederlandsch-Indië*, Van Gorcum & Comp. N.V. Assen, 1943.
- Palmier, Leslie H. *Indonesia: New Nation and Peoples*, London: Themes and Hudson Ltd, 1963.
- Peugeot Publicity Department, *200 years of excellence and emotion*, 2010.
- Pieter Creutzberg dan J.T.M. van Laanen, *Sejarah Statistik Ekonomi Indonesia*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 1987.
- Poedjiadi, Anna. *Sains Teknologi Masyarakat*. Bandung, PT Remaja Rosdakarya Offset, 2010

- Pollard, Michael “*Henry Ford dan Ford*”, Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 1998.
- Purwanto, Bambang “*Menulis Kehidupan Sehari-hari Jakarta: Memikirkan Kembali Sejarah Sosial Indonesia*”, dalam Henk Schulte Nordholt, Bambang Purwanto, dan Ratna Saptari, *Perspektif Baru Penulisan Sejarah Indonesia*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2008.
- Rahardjo, Supratikno “*Kota-kota Prakolonial Indonesia, Pertumbuhan dan Keruntuhan*”, Depok, Komunitas Bambu, 2007.
- Ralph Boxer, Charles, *Jan Kompeni: sejarah VOC dalam perang dan damai 1602–1799*, Diterjemahkan oleh Bakri Siregar Jakarta: Sinar Harapan.
- Reid, Anthony, “*Entrepreneurial Minorities, Nationalism and the State*”, dalam Daniel Chirot and Anthony Reid (eds.), *Essential Outsiders, Chinese and Jews in the Modern Transformation of Southeast Asia and Central Europe*. Seattle, University of Washington Press, 1997.
- Richard Brome, *The Sparagus Garden: A Comedie*, Boston Publir Library, 1873.
- Ricklefs, M.C *Sejarah modern Indonesia*, Yogyakarta: UGM Press:1981.
- Ricklefs, M.C, *Sejarah Indonesia Modern, 1200-2004*, Jakarta: Serambi, 2005.
- Riyanto, Bedjo, *Iklan Surat Kabar dan Perubahan Masyarakat di Jawa Masa Kolonial, 1870-1915* Yogyakarta: Tarawang, 2000.
- Salzmann, Zdeněk, *Language, culture, and society*, Boulder, Colorado/ Oxford: Westview, 1998.
- Sariyatun, *Usaha Batik Masyarakat Cina di Vorstenlanden Surakarta awal abad 20*, Surakarta: UNS Press, 2005.
- Schrieke, B. J. O., *The Educational System In Netherlands Indies*, Bulletin van het Koloniaal Institute te Amsterdam Vol. II No. i November 1938.
- Schrieke, Bep, “*The Native Rules*”, Indonesian sociological studies, Brussels : THE ROYAL TROPICAL INSTITUTE, 1959.
- Schrieke, Bep, *De Inlandsche Hoofden*, G. Kolff & Co – Weltevreden, 1928.
- Schweitzer. Sylvie , *Des engrenages à la chaine: les usines Citroën, 1915–1935*, Lyon, Presses Universitaires, 1982.
- Schulze L.F.M., *Führer Auf Java Ein Handbuch für Reisende*, Leipzig, T.H Grieben’s Verlag, 1890.

- Septianingrum, Anisa “*Dasar-dasar Memahami Revolusi Industri*”, Yogyakarta: Sociality, 2019.
- Sjamsuddin, Helius “*Metodologi Sejarah*”, Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2007.
- Soeratman, Darsiti “*Pengaruh Pendidikan Barat terhadap Gaya Hidup di Istana : Studi Kasus Kraton Surakarta dalam Periode 1900 – 1904*”, Makalah Subtema II, Pendidikan sebagai Faktor Dinamisasi dan Interaksi Sosial, Jakarta: PIDSN, 1984.
- Soekiman, Djoko “*Kebudayaan Indis dan Gaya Hidup Masyarakat Pendukungnya di Jawa Abad XVIII – medio Abad XX*”, Yogyakarta: Yayasan Bentang Budaya, 2000.
- Struik, Dirk J “*Birth of the Communist Manifesto*”, New York: International Publisher, 1971.
- Suwarja, *Model & Paradigma Teori Sosiologi Sastra*, Yogyakarta Pustaka Pelajar, 2019.
- Suryo, Djoko, *Transformasi Masyarakat Indonesia dalam Historiografi Indonesia Modern*. Yogyakarta: STPN Press, 2009.
- Susanto, “*Surakarta: Tipologi Kota dagang*”, dalam Sri Margana dan M. Nursam, Kota-kota di Jawa: Identitas, Gaya Hidup dan Permasalahan Sosial, Yogyakarta: Ombak, 2010.
- Tanter, Richard and Kenneth Young (eds.). *The Politics of Middle Class Indonesia*, Australia: Monash University, 1993.
- Taylor, Jean Gelman, *Kehidupan Sosial di Batavia*, Depok: Masup Jakarta, 2009.
- Taylor, Jean Gelman, “*Kostum dan Gender di Jawa Kolonial Tahun 1800-1940, dalam Henk Schulte Nordholt, M. Imam Aziz (Penerjemah), Retno Suftani (ed). Outward Appearance: Trend, Identitas, Kepentingan*, Yogyakarta: Lkis, 2005.
- Tamburaka, Rustam E. “*Pengantar Ilmu Sejarah, Teori Filsafat Sejarah, Sejarah Filsafat dan IPTEK*”, Jakarta: PT. Rineka Cipta, 1999.
- Tjokro Hadiwikromo, Raden Ngabehi, *Pakem Sadjarahe Poro Familie Naloerine Leloehoer Ing Pati Lan Djoewono Sapitoeroete Ditoto Dening*, Pensioen Onderoollecteur Kendal, 1932/1934.
- Tek, Tio Hong. *Keadaan Jakarta Tempo Doeloe: Sebuah Kenangan (1882-1959)*. Depok: Masup Jakarta, 2007.

- Termorhuizen, Gerard “*A Murder in Batavia or the Ritual of Power*”, dalam Peter J.M. Nas (eds.), *Urban Symbolism*, Leiden: Brill, 1993.
- Tim Pemerintahan Daerah Kotamadya Dati II Semarang, *Sejarah Kota Semarang*, (Semarang: Percetakan Kodya Semarang, 1979.
- Van Der Chijs, J. A., *De Bataviasche Nouvelles van 1744-1746 en de Bataviasche Koloniale Courant van 1810-1811*, 1870.
- Van Ginneken S. J, Jac., *Zielkundige Verwickelingen Wegwijzertjes Voor Eenling en Gemeenschap*, N.V. DEKKER & v. D. VEGT en J. W. v. LEEUWEN, 1923.
- Van Niel, Robert , *The Emergence of the Modern Indonesian Elite*, Chigago, W. van Hoeve, 1960
- Van Sandick, Vergel, *Chineezen buiten China*, Van Der Beek's HofboekIIandel, 1909.
- Vennik. H.A.F., *Autotechnisch Handboek*, Geschreven voor en uitgegeven door. 1929.
- Vleining Jr, J. L., *Het Chineesche Zakenleven in Nederlandsch-Indië*, Belasting-Accountantsdienst in Nederlandsch-Indië, 1926.
- Von Faber, G.H. *Oud Soerabaia, de geschiedenis van indie's eerste koopstad van de oudste tijden tot de instelling van gemeenteraad 1906*. Soerabaia: Gemeente Soerabaia, 1931.
- Von Faber. G.H, *Nieuw Soerabaia*, N.V. Boekhandel en Drukkerij, 1935.
- Von Faber, G.H, *A short history of journalism in the Dutch East-Indies*, G. Kolff & Co, 1930.
- Vuyk, Beb, *Het laatste huis van de wereld*, Utrecht 1941.
- Webster, Hutton, *World History*, Washington DC: Heath, 2000.
- Wertheim, W.F. “*Masyarakat Indonesia dalam Transisi: Studi Perubahan Sosial*”. Yogyakarta: Tiara Wacana, 1999.
- Wertheim, W.F. “*Het Sociologisch Karakter van de Indo-Maatschappij*,” Amsterdam: Vrij Nederland, 1947.
- Winius, Goerge dan Pieter Emmer (eds.), *India and Indonesia from the 1920s to the 1950s: The Origins of Planning*, Leiden: E.J.Brill, 1986.
- Wijanarka, *Semarang Tempo Dulu: Teori Desain Kawasan Bersejarah*, Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2007.

Yulianti, Dewi, “*Industrialisasi di Semarang abad XX*”, dalam Lembaran sastra No. 23. Semarang: FS Undip, 1997.

Jurnal:

Boomgaard, Peter, “*Smallpox, vaccination, and the Pax Neerlandica, Indonesia, 1550-1930*”. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*. 159 (4), 2003, hlm 591.

C. M. Christensen, R. McDonald, E. J. Altman and J. Palmer, *Disruptive Innovation: Intellectual History and Future Paths*, Harvard Business School, Boston, Vol. 55 (7) 2016, hlm. 1043-1078

Hanzaee, K. H., & Taghipourian, M. J. *The Effects of Brand Credibility and Prestige on Consumers Purchase Intention in Low and High Product Involvement*. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, Vol 2, (2), 2012, hlm 1281–1291.

Knaap, Gerrit J, “*Beberapa Aspek dalam Sejarah Angkutan 1816–1942.*” Masyarakat Indonesia, Vol 7. (2), 1989.

Kwantes, R.C *De Ontwikkeling van de Nationalistische Beweging in Nederlands-Indie*, Groningen: Wolters-Nordhoff, Vol 4, (8), 1982, hlm. 375.

Nordholt, Henk Schulte, *Modernity and Cultural Citizenship in the Netherlands Indies*. Vol. 42, (3), 2011, hlm 435-457.

Suryo, Joko, “*Sejarah sosial Pedesaan Karesidenan Semarang 1830-1900*”, Benny Juwono, “*Etnis Cina Di Surakarta 1890-1927: Tinjauan Sosial Ekonomi*”, dalam Lembaran Sejarah, “Masyarakat Indonesia pada masa Kolonial”, Vol. 2, (1), 1999 (Yogyakarta: UGM, 1999).

Sutherland, Heather *The Making Of Bureaucratic Elite*, Asian Studies Association of Australia.

Ross King dan Idawati, Dyah Erti. “*Surabaya Kampung and Distorted Communication.*” *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol 25 (2) 2010, hlm 215.

The Automotor Journal, 13 Januari 1906.

The Carriage Journal: Vol 18 (4), 1981.

Internet :

<https://www.britannica.com/technology/automotive-industry#ref65765> (03-03-2023).

<https://www.automobielhistorie.com/verwey-lugard/> 15-05-2024.

<https://mercedes-benz>

archive.com:443/marsF1/Media/0oixkyX7uc4qoa7cp38AnEl1u5wPf35eEDP
86FLJ60MY6zm0Ki16K4YP5Gn7k85X/192037506.

<https://group.mercedes-benz.com/unternehmen/tradition/mercedes-benz/daimler-zu-mercedes.html>.

<https://group.mercedes-benz.com/company/tradition/mercedes-benz/>.

<https://conam.info/historie/fabrikanten-autos-en-motorfietsen/fabrikanten-beschrijvingen/542-simplex-amsterdam>.

<https://www.ebay.co.uk/itm/285165990115>.

Foto :

KITLV, *Europeanen bij een auto, vermoedelijk op Java.*

KITLV, *Een Fiat en twee Oryx wagens van Verwey & Lugard op de serpentineweg tussen Poespo en Tosari.*

KITLV, *Auto's op het Koningsplein te Batavia, 1915.*

KITLV, *Ford model T van J.H.C. Kuilaars voor het Javahotel te Batavia, 1916.*

KITLV, *Auto in Nederlands-Indië, 1918.*

KITLV, *Auto op een spoorbrug in de Preanger, 1920.*

KITLV, *Auto onderweg van Soerakarta naar Madioen, 1927.*

KITLV, *Dr. Yapboulevard 13 met auto, vermoedelijk in Jogjakarta, 1934.*

KITLV, *Auto van het merk Ford, vermoedelijk te Poedjon op Java.*

KITLV, *Toos Eijken (links), lerares aan de Koning Willem III School, en een andere vrouw in een auto (cabriolet), bijgenaamd de Muskiet, te Batavia, 1931.*

KITLV, *Drie Indo-Europese meisjes in een Ford model A met dickey-seat in Nederlands-Indië, 1930.*

KITLV, *Jongen in een auto in Nederlands-Indië, 1930.*

KITLV, *Sociëteit Concordia te Soerabaja 1902 & De sociëteit Concordia te Bandoeng 1920-1930.*

KITLV, *Woning, vermoedelijk van de majoor-Chinees, Khouw Yaouw Kee, aan de Molenvliet te Batavia*, 1872.

KITLV, *"Passer Besar met Restaurant Hellendoorn."*, 1920.

KITLV, *Gezin met chauffeur in een auto in Nederlands-Indië*, 1910.

KITLV, *Europese mannen naast een auto met chauffeur op Java*, 1930.

KITLV, *Gezelschap en een chauffeur in een auto, vermoedelijk op West-Java* .

R.M. Soetarto, *Auteursrecht Soerabaijasch Handelsblad*, 1939.